

almelo

WANDELROUTE

9,0
km

Waterpad

Een wandeling langs beken, kanalen,
havens en stadsvijvers

Altijd wat
te doen!

Met uitneembare plattegrond!

Blijf op de hoogte op uitinalmelo.nl

Volg ons op

Waterpadroute

Beste wandelaar,

Water zorgt voor leven. De stad is in de 11e eeuw ontstaan op een kruispunt van land- en waterwegen. Almelo was een bloeiend handelscentrum met schippers, vissers, boeren en ambachtslieden. Dankzij de ligging van het water heeft de stad zich kunnen ontwikkelen tot een succesvolle textielstad met hoogstaande ondernemingen.

Almelo heeft niet alleen maar plezier gehad van het alom aanwezige water. In 1946, in de avond van 4 februari, brak de noordelijke dijk van de Weezebeek. Door hevige regenval in de eerste maand van 1946 stond het water zo extreem hoog, dat ook de dijk haar niet meer kon tegenhouden. 2713 hectare liep onder water, de totale schade werd geschat op ongeveer 400.000 gulden.

Sinds 1946 is er hard gewerkt aan het verbeteren van de afwateringsystemen zodat watersnoden gelukkig tot het verleden behoren. Tegenwoordig genieten we van het water dat in 2020 weer tot in het hart van het centrum werd gebracht. Met deze wandeling willen we je laten meegenieten van het water en onze stad.

We wensen je veel wandelplezier.

Met Almelse groet,
Het team van Almelo Promotie

IJsvogels

De kleurige keramieken ijsvogels in de Havenkom zijn van de hand van kunstares Annemarie Wenzel. Zij won met haar voorstel de meeste stemmen in de wedstrijd die de gemeente Almelo uitschreef, voor een kunstwerk in de nieuw aan te leggen Havenkom. De stad omarmde de ijsvogels meteen na hun landing aan het water. Ze gaan lekker hun eigen gang in het stadsgewoel tijdens de drukke marktdagen, als bootjes langs varen en de terrassen vol met bezoekers zitten.

Altijd wat
te doen!

almelo

Stadsvijver

Op deze plek stond ooit de textielfabriek van Van Heek Scholco, die was ontstaan uit de 'Katoenmaatschappij voorheen Gebroeders Scholten & Compagnie N.V.'. In de jaren '70 in de 20ste eeuw kwam de textielindustrie in Almelo in zwaar weer terecht, de één na de andere fabriek moest de poorten sluiten. Van Heek Scholco was geen uitzondering. De fabriek werd gesloten, de fabrieksgebouwen ontmanteld en uiteindelijk in 1989 gesloopt. Alleen de fabriekspijp en de portiersloge mochten blijven staan als herinnering aan een belangrijk stuk Almelse textielhistorie. Er werd een stadsvijver om het pand gecreëerd die tegenwoordig weer onderdeel uitmaakt van het kanaal dat tot in de binnenstad van Almelo reikt. In het pand is nu Grieks restaurant Kreta gevestigd.

Waterboulevard

Toen het Overijssels kanaal haar transportfunctie voor de textielfabrieken verloor, werd het gedempt. Gelukkig wordt het water in de stad nu wel gewaardeerd. Als onderdeel van die waardering is het kanaal weer in haar oude staat teruggebracht tot aan het Marktplein waar de Oude Haven vroeger lag. Nu ligt hier de Waterboulevard onderdeel van het kwartier de Stadskade, met als markant punt de Havenkom en de IJsvogels. Ook het Stadhuis, de Rechtbank en een lint van kunstwerken liggen aan deze waterboulevard.

Jachthaven/ Centrumhaven

Op de plek waar het Almelo Nordhornkanaal en het Overijssels kanaal samenkomen, ligt de jachthaven Almelo Centrum. Deze jachthaven is de enige in Twente die zo dicht bij het stadscentrum ligt.

Overijssels Kanaal

Rond 1850 werd de Overijsselsche Kanalisatie Maatschappij (O.K.M.) opgericht. De maatschappij kreeg het recht om een aantal kanalen te graven in Overijssel. Het Overijssels Kanaal, van Zwolle via Lemelerveld en Vroomshoop naar Almelo, werd in 1855 de eerste klus van de O.K.M. Beide oevers van dit kanaal worden in Almelo door de Eilandsbrug met elkaar verbonden. Bij deze beweegbare brug uit 1952, een zogenaamde hefbrug, kan het brugdek horizontaal omhoog worden gehesen om schepen door te laten.

Kanaal Almelo-Nordhorn

Het kanaal Almelo-Nordhorn verbindt Almelo via het water met de Duitse stad Nordhorn. Het kanaal wordt al geruime tijd niet meer als scheepvaartroute gebruikt. Alleen aan de Duitse zijde is het kanaal voor kleine boten nog bevaarbaar. Eind 1884 maakten ruim tweehonderd polderjongens, veelal van buiten Twente, een begin met dit kanaal. Na 20 jaar was het 37 km lange kanaal gereed, geheel met de schop gegraven. Via het kanaal konden turf en kolen per schip vervoerd worden. Tot drukke scheepvaart kwam het echter niet, omdat toen het kanaal eindelijk af was, de schepen te groot waren voor het ondiepe water. Het laatste turfschip voer in 1960 door het kanaal. Sinds de sluiting heeft het kanaal zich tot natuurgebied ontwikkeld, waar je vele soorten bloemen, vissen en vogels vindt. Je zou zelfs kunnen spreken van de langste vijver in Twente.

Indië-terrein

Waar vroeger katoen werd gemaakt en verscheept naar Indië, ontwikkelt zich een levendig en eigentijds woon-, werk- en leefgebied. Op het 23 hectare grote terrein zijn woningen en appartementen gerealiseerd. Het voormalige terrein van Koninklijke Ten Cate is al tweehonderd jaar bekend onder de naam Indië. De naam dateert uit de tijd dat het in Almelo geproduceerde textiel verscheept werd naar Indonesië, om daar te worden gebatikt.

De toren die er nog staat is de oude watertoren die de fabriek van water voorzag. Deze toren wordt opgeknapt en krijgt een andere functie. Naast een deel van het Kalverstraatje (waar vroeger de honderden arbeiders zich door verplaatsten) zijn er naast de watertoren, de Weverij, de Sterkerij en het Stadslab als industrieel behouden gebleven.

www.indie.nl

Bij het bijbehorende water is een stadsstrand gerealiseerd, waar op eigen risico gezwommen kan worden. Op warme dagen is het hier goed toeven, de Almelose bevolking heeft deze plek omarmd. Bovendien is er een supschool (stand up peddelling) waar je een supboard kan huren of les kan volgen. Na een uurtje les kun je vervolgens Almelo vanaf het water verkennen! Dat kan ook met een kano die bij het Stadslab@Indie wordt verhuurd alsook bij Proeflokaal België in de binnenstad.

8

Vriezebrug & Brugwachterswoning

De Vriezebrug is in 1933 gebouwd ter vervanging van een oude ophaalbrug uit ca. 1889. Deze bestond uit twee betonnen landhoofden, die waren bekleed met metselwerk. Aan de kant van de stad zit nog de oude machinekamer met het bewegingswerk. In 2009 werd het verouderde brugdek vervangen en in 2011 kreeg de brug dankzij de Stichting Stadsherstel Almelo een smeedijzeren naamplaat. De bijbehorende brugwachterswoning, op de hoek van de Ootmarsumsestraat en de Sluiskade Zuidzijde, is gebouwd in 1889. Aan de zijkant van het pand hangt een plaquette ter nagedachtenis aan twee Canadese soldaten die omkwamen op de brug tijdens de bevrijding van Almelo in 1945.

9

Linkerbruggetje

Het Linkerbruggetje is een smalle brug uit 1890 (!) naast het Banisgemaal. Door deze brug kan je op de fiets of lopend over het Almelo-Nordhornkanaal, vanaf de Sluiskade richting Gravenallee (of andersom natuurlijk). Aan de oostelijke rand van Almelo was de Tukkersdijk oorspronkelijk de toegangsweg tot het Sluiversveld, waar de textielfabriek van Hedeman was. Ook liepen boeren met hun vee via de Tukkersdijk naar hun weilanden. Vanaf 1885 werd die route doorbroken door het nieuwe kanaal Almelo-Nordhorn. Er kwam een brug, breed genoeg voor één persoon (op weg naar Hedeman) of één koe (met boer op weg naar het weiland).

En waar komt dan de naam vandaan? De brug is eenvoudigweg vernoemd naar de laatste actieve brugwachter, dat was meneer H. Linker. Hij was brugwachter tot zijn dood in 1922. Linker handelde ook in turf die hij opkocht van langsvarende turfschippers en doorverkocht aan arbeiders en boeren die over zijn brug liepen. Hij woonde aan de Tukkersdijk 1. Dat brugwachtershuis is in 1934 afgebrand.

Banisgemaal

Om het laag gelegen Almelo voldoende droog te houden werd in 1959 het Banisgemaal gebouwd. Nu wordt het gemaal nog 1 à 2 keer per jaar ingezet bij hoogwatersituaties. Het kanaal Almelo-Nordhorn heeft hier geen open verbinding meer met de stad. Zo werd het mogelijk om het water, dat via de Loolee naar Almelo kwam, om de stad heen te leiden en via het Lateraalkanaal naar het noorden af te voeren. Zo houden Almeloërs droge voeten.

Loolee

De brede Loolee is een gekanaliseerde beek, die het water van vele kleinere beken ontvangt. Via deze waterloop wordt het gezuiverde afvalwater uit de Twentse steden afgevoerd. Het vogeleiland in de Loolee dankt zijn naam aan een knabblauw ijsvogeltje, dat hier regelmatig te zien is.

Gravenallee

Vanuit Huize Almelo kijk je diep de Gravenallee in. Deze historische jachtlaan is 3,5 kilometer lang en eindigt bij het Kanaal Almelo-Nordhorn. Huize Almelo werd begin dertiende eeuw gebouwd en onderging afgelopen eeuwen regelmatig een metamorfose. Het terrein is privé-eigendom van de familie Van Rechteren Limpurg en niet toegankelijk. Maar een blik op het kasteel is gratis en meer dan de moeite waard. De Gravenallee is toegankelijk voor voetgangers en fietsers.

almelo

Rogmanspark

Dit stadspark grenst aan de Gravenallee en is vernoemd naar P.M. Rogmans, rentmeester van Huize Almelo. Het park ligt op een voor Almelo historische locatie. In dit gebied waren vroeger de bleekvelden, een waterrijk gebied waar textiel op natuurlijke wijze werd gebleekt.

Hagen Doepark

Prachtige hoge bomen sieren het Hagenpark, dat eind jaren '80 werd aangelegd. Het riviertje de Aa, de naamgever van de stad Almelo, stroomt langs het park. Aan de kant van het riviertje vind je ook een witte sculptuur, liggend in het gras, lekker aan het uitrusten. Het is een kunstwerk van Frank Sciarone. De sculptuur verwijst naar de bedrijvigheid in Almelo, die van oorsprong veel relatie met water heeft. In het park vind je ook verschillende speeltoestellen gemaakt van duurzame materialen, met ook voor de natuur en het water. Hier geen knalgele draaimolentjes of rode wipkippen. Hier mag je met modder spelen en met takken slepen.

Naast het Paviljoen komt een Tiny Forest, een dichtbegroeid inheems bos, ter grootte van een tennisbaan. Kinderen kunnen hier over de natuur leren en buurtbewoners hebben een fijne plek om elkaar te ontmoeten.

Rivier de Aa

Het op hogere zandgrond gelegen Almelo ontstond in de middeleeuwen op de plek waar een landweg en de beek de Aa elkaar kruisten. De nederzetting werd omsloten door moerassen. Almelo was een levendig handelscentrum met kooplui, schippers, vissers, boeren en ambachtslieden. Het water in de stad bestond uit een stelsel van waterlopen, kolken en beken. Veel waterlopen zijn in de loop der tijd gedempt. De Aa is als enige nog aanwezig in de binnenstad. Het Theaterhotel Almelo is letterlijk over het riviertje de Aa gebouwd.

www.theaterhotel.nl

Schokland

Proeflokaal België aan het Schokland, met zijn verlaagde terras aan het water, is een prachtige plek om op een mooie dag te genieten van een drankje. Echte waterratten kunnen hier een kano huren en de Aa vanaf het water ervaren. Aan de overzijde van het terras staat het beeld van Koperen Ko, een Almeloze straatmuzikant, dat kunstenaar Marja van Elsberg heeft ontworpen en gemaakt.

www.proeflokaalbelgie.nl

almelo

Tweede schutsluis

Almelo was de overslaghaven van Noord-Twente in het goederenvervoer tussen Holland, Zwolle en Twente. Tussen 1701 en 1855 bevond de tweede haven in de historie van Almelo zich aan de Schuttenkolk tussen de Marktstraat en de Prinsenstraat. Deze haven was toen in handen van de stad Almelo. In deze haven was een ronde draaikolk uitgegraven, zodat de schepen er konden omkeren voor de terugreis richting Zwolle. De haven werd begrensd door een schutsluis die nodig was om de waterstand, met name in de zomer, te verhogen. Ook al werd er gevaren met platbodems, “zopen” of “potschuyvers”, toch bleven op de vaarroute vele schutsluisjes nodig om een aanvaardbaar waterpeil te bereiken. Werd er in de 18e eeuw vooral veel linnen geëxporteerd, in de 19e eeuw kwam de nadruk op katoen te liggen. In 1855 kwam het kanaal Zwolle-Almelo gereed en in aansluiting hiermee werd een nieuwe havenkom gegraven op de plek van de huidige markt. Daarmee kwam een einde aan de professionele vaart over Aa, Regge en Vecht vanuit de Schuttenkolk. De schutsluis in de Aa werd in 1903 twintig meter naar het zuiden verplaatst, op de huidige plek.

Bergbezinkbassin Tuinstraat

Op een bijna verscholen plekje midden in de binnenstad vind je twaalf moderne woningen langs het water. De rode bakstenen woningen hebben geen tuin, maar een dakterras bij het water. Ze zijn gebouwd op een bergbezinkbassin. Dat is een grote betonnen bak die dient als extra opslagmogelijkheid in de riolering zodat bij hevige regenbuien de overstort van vuil rioolwater in de Aa aanzienlijk wordt beperkt. Het nieuwbouwproject van architect Paul van der Jeugd uit Enschede won de Woonprijs Twente 2006. De jury prees het ontwerp als een voorbeeld van meervoudig grondgebruik in binnensteden; woningbouw, wandelpad én bergbezinkbassin gecombineerd in één plan.

19

Mans Kapbaarg Mozaïek

Dit stripverhaal in mozaïek verbeeldt de geschiedenis van Mans Kapbaarg, die door dienstplicht in het leger van Napoleon terechtkwam en deelnam aan veldtochten van de Fransen naar Spanje en Rusland en de slag bij Waterloo. Toen hij terugkeerde naar Almelo viel het normale leven hem zwaar en zocht hij zijn heil in de kroeg. Daar vertelde hij honderduit over zijn avonturen met Napoleon, op voorwaarde dat zijn glas gevuld bleef en zijn tabakspijp bleef roken. In de loop van de jaren dikte hij zijn verhalen steeds verder aan, zodat er van de werkelijkheid weinig overbleef. Maar hij vermaakte de mensen en groeide uit tot een groot verteller. Hoewel hij ook wel 'den grootsten leugenbuul van Twente' werd genoemd, staat hij symbool voor de belangrijke Twentse traditie van de 'vertellers-an-den-heerd'. Het mozaïek is tot stand gekomen op initiatief van de Stichting Stadsherstel Almelo en uitgevoerd door leerlingen toegepaste vormgeving van het ROC Oost Nederland onder leiding van docent Ineke Pezie. Ze deden negen jaar over het mozaïek, dat bestaat uit vele kunstwerken op zich.

20

Verdiept spoor

238 treinen razen dagelijks over dit spoor. De meeste treinen van Zwolle naar Enschede en terug. Maar ook van en naar Amsterdam en Berlijn. In 2009 is een deel van de spoorlijn, over de lengte van ruim één kilometer, verdiept aangelegd. Het verdiepte spoor maakt Almelo verkeersveiliger. Onder de verdiepte bak door stroomt via een sifon het water van de Almelse Aa. De hoge paarse brug over het verdiept spoor is onderdeel van de Fietssnelweg F35, een 'snelle' fietsroute tussen verschillende Twentse steden.

21

Turkse moskee

De Yunus Emre-moskee is een van de oudste moskeeën van Nederland en is vernoemd naar een Turks dichter en mysticus uit de late middeleeuwen. De moskee werd in 1974 gebouwd en werd mede gefinancierd door de gemeente en textielbedrijf Ten Cate. Het textielbedrijf had destijds veel Turkse werknemers in dienst, die gebruik maakten van de moskee. Het gebouw wordt ook wel de 'Witte Moskee' genoemd en biedt na een verbouwing in 1989 plaats aan ongeveer duizend gelovigen.

Begraafplaats 't Groenedael

Begraafplaats 't Groenedael is de gemeentelijke begraafplaats van Almelo. De begraafplaats is aangelegd in 1873 en werd meerdere malen uitgebreid. De drie gebouwen aan de Wierdensestraat, in de stijl van de Amsterdamse school, werden begin 1900 gebouwd. Voor de tweede uitbreiding in 1927 tekende landschapsarchitect Leonard Springer. Hij ontwierp ook het park van het aangrenzende landhuis De Bellinckhof. De begraafplaats is omsloten door een gracht, die weer verbonden is met de Almelse Aa. Hiermee kan het waterpeil in de gracht op het gewenste niveau worden gehouden. De begraafplaats is genoemd naar de vroegere uitspanning 't Groenedael aan de Willem de Clercqstraat.

Op de kaart kun je een alternatieve route vinden als je liever niet over de begraafplaats loopt.

Bronzen “Houten paarden”

De losse 'houtstammen' die samen een paard vormen, leidden vlak na de plaatsing van het kunstwerk in 2004 tot verontruste telefoontjes. Buurtbewoners vreesden dat het beeld kapot was. Het bronzen kunstwerk 'Zittend en Liggend paard' van Tom Claassen is gemaakt in opdracht van de Gemeente Almelo. De kunstenaar is bekend door dit soort grote dierfiguren, die hij in zeer vereenvoudigde vorm verbeeldt. Naast paarden maakte Claassen eerder bijvoorbeeld grote bronzen olifanten die bij het knooppunt Almere staan.

www.tomclaassen.com

Aalderinkssingel/Thorbeckelaan

Wanneer het heel hard regende in Almelo hadden de bewoners van de wijk Kerkelanden vaak wateroverlast. Het grondwaterpeil is hier relatief hoog. Door de aanleg van vijvers langs de Aalderinkssingel en de Thorbeckelaan wordt het waterpeil op een natuurlijke wijze verlaagd. Bij de aanleg zijn zoveel mogelijk bomen ingepast in de plannen, waardoor de buurt nu kan genieten van een aantrekkelijk parkje.

Station NS

Almelo is al lange tijd een belangrijk spoorwegknooppunt. Het eerste station werd in 1865 in gebruik genomen. Al in 1883 werd het gebouw vervangen door een nieuw stationsgebouw dat tot in de jaren zestig van de vorige eeuw heeft dienst gedaan. In 1964 kwam het derde stationsgebouw van Almelo gereed. De perrongebouwen en de overkapping uit 1907 bleven gehandhaafd. Opvallend aan het ontwerp is het grote dak van het stationsgebouw met oversteek naar het stationsplein en busstation. De uit gewapend beton gemaakte toren heeft een uurwerk met neon wijzers en uurtekens. Het dak wordt gedragen door een brede hoge balk die aan stationspleinzijde rust op een V-vormige kolom. Het gebouw is ontworpen door K. van der Gaast en J.H. Baas en is een gemeentelijk monument.

almelo

Twenthe Centrum

Het monumentale Twenthe Centrum is een van de meest in het oog springende herinneringen aan de periode dat Almelo nog een belangrijke textielstad was. De uit 1915 stammende stoomspinnerij is een ontwerp van architect Arend G. Beltman (1869-1934). Hij liet zich hierbij inspireren door de in Engeland gangbare fabrieksbouw. Niet verwonderlijk, want er bestonden goede relaties tussen de Twentse textielfabrikanten en die in de Engelse regio Lancashire. Het heeft een voor die tijd kenmerkende vorm van een blokkendoos. De watertoren diende voor de opslag van bluswater en was verbonden met een sprinklerinstallatie. Dit om te zorgen dat het pand eenzelfde lot als de in 1914 afgebrande textielfabriek, die er voorheen op deze plek stond, bespaard zou blijven. In de jaren '70 sloot de textielfabriek zijn deuren en sindsdien is het pand twee keer verbouwd. Sinds de laatste verbouwing in 2011 is het een multifunctioneel bedrijfspand.

In dezelfde serie te verkrijgen...

Deze wandelroute is een uitgave van Stichting Almelo Promotie en is tot stand gekomen in samenwerking met de gemeente Almelo en Waterschap Vechtstromen. Naar idee van Rotary Club Almelo. Speciale dank aan Het Wevershuisje.

FOTOGRAFIE
Rob Nijhuis / Rikkert Harink / Archief Almelo Promotie

VORMGEVING
Bureau Peters

Altijd wat
te doen!

Blijf op de hoogte op uitinalmelo.nl

Volg ons op